

бярэзка №9

№9/2021 (1120)

ISSN 0320-7579

А быць можа, кожны з вас ужо пачаў — не
заўважыўшы гэтага — той адзіны шлях, які прызна-
чаны яму лёсам.

Джон Рональд Руэл Толкін «Уладар пярсцёнкаў»

Я сяджу перад ноўтбукам і гляджу на праславыты белы ліст у поўнай бездапаможнасці. Як іранічна, што я збіраюся напісаць тэкст пра важнасць пачынанняў. Яшчэ іранічна тое, што я, здаецца, аўтар па прафесіі. Думаеце, гэта хоць кропельку ратуе ад дыскамфорту і нерашучасці перад тварам невядомага? Неа, кожны раз як першы.

Пачала пісаць вершы я ў восем гадоў — у тым узросце, калі ўсё, што падабаецца, робіцца само сабой без усялякіх там «гэта недастаткова крута». «Новы Пушкін расце», — з замілаваннем прыгаворвалі сваякі, чытаючы мае «шэдэўры». Здавалася б, вось ён, прамы шлях да свайго прызначэння... Калі б.

Яшчэ класе ў пятым я ўбачыла дзіцячыя вершы на старонках газеты і падумала: «А так што, можна?» Чытала пра конкурсы і дзівілася, адкуль у кагосьці столькі мужнасці, каб прымаць у іх удзел. Нават паступаць на журфак я прыйшла, так ні разу не апублікаваўшы ні адну сваю працу. Уяўляеце, якое глуп-

ства? Я таксама не ўяўляю. Але ж гэтая гісторыя — пра мяне. Як бы мне хацелася, каб такіх гісторый было як мага менш! З гэтай нагоды і пішу гэты тэкст.

Праз гады пачынаць усё яшчэ страшна. Кожная ідэя здаецца недастатковай, недарэчнай, занадта слабой, пустой... Спіс можна працягваць вечна. А вось чаму я навучылася за гэты час, дык гэта, нягледзячы на ўвесь страх, затрымліваць дыханне і ўсё ж пачынаць. Слаба, дрэнна, няправільна, па-дурному, няўпэўнена — галоўнае, рухаючыся з мёртвай кропкі. І гэта, напэўна, пакуль што галоўная мудрасць у маім жыцці.

Наш занадта няўпэўнены мозг часта перашкаджае самому сабе, прыдумваючы тысячы адгаворак і неіснуючых цяжкасцей. Але гэта ўсё толькі таму, што, з пункту гледжання выжывання ў дзікай прыродзе, камфортнае і знаёмае вас заб'е са значна меншай верагоднасцю, чым новае і незнаёмае. Вось і страшна вылазіць са сваёй пячоры! Толькі ж мы даўно не ў дзікай прыродзе жывём: большасць

таго, што нас бянтэжыць, зусім не звязана з пытаннямі жыцця і смерці. І тлумачыць гэта нашаму мозгу даводзіцца самастойна з разу ў раз, пакуль не ўвойдзе ў звычку. Калі вам не пашанцавала развіць гэты навык у раннім дзяцінстве, то вучыцца гэтаму цяпер неверагодна цяжка. Але галоўнае — можна вучыцца! Трэба толькі пачаць (ха-ха).

Давайце паспрабуем разгледзець самыя частыя думкі, што перашкаджаюць смела пачынаць новае, і пераканаем саміх сябе ў іх непраўдзівасці.

«У мяне нічога не атрымаецца» — вядома, адразу не атрымаецца! І гэта крута! Зрабіце сваю першую спробу максімальна недарэчнай наўмысна, каб пасмяяцца і расслабіцца. Першая спроба — гэта не правал, а адпраўная кропка, на якую вы паглядзіце праз месяц, год, дзесяць гадоў — і заганарыцеся ўсёй выкананай працай. У гэтым і ёсць каштоўнасць любога пачатку — потым убачыць, якім крутым апынуўся працяг.

«Гэта занадта складана» — зразу мела! Новае — заўсёды дыскамфорт. Мяккая падушка пасля збітай старой першы час здаецца нейкай жудасна няправільнай, але памяняць падушку ўсё роўна трэба, і спіцца адразу лепш. Так з усім у жыцці. Да таго ж, палохае нас,

«Чувак, быць у чымсьці адстойным — гэта першы крок да таго, каб у нечым дасягнуць поспеху!»
(С) Джэйк, «Час прыгод».

у асноўным, аб'ём працы ці яе складанасць. Але любое, нават самае вялікае заданне на самай справе складаецца з шэрага самых маленькіх. Не патрабуйце ад сябе адразу ж скончыць працу,

гэта адбываецца не так. Дамоўцеся з сабой толькі пачаць — напісаць адно слова, напрыклад. Заўтра запатрабуйце ад сябе працягнуць, хай гэта будзе таксама хоць адно слова. Хутчэй за ўсё атрымаецца ўсё ж хоць крыху больш, а страх паступова паменшыцца, і працягваць стане прасцей.

«Можа, не так ужо мне

гэта і трэба...» — можа

быць. А можа вы проста баіцеся таго самага дыскамфорта.

Як даведацца? Я ў такія моманты спрабую...

узрадавацца. За модным словам

«візуалізацыя» хаваецца тое, што ўсе мы рабілі хоць

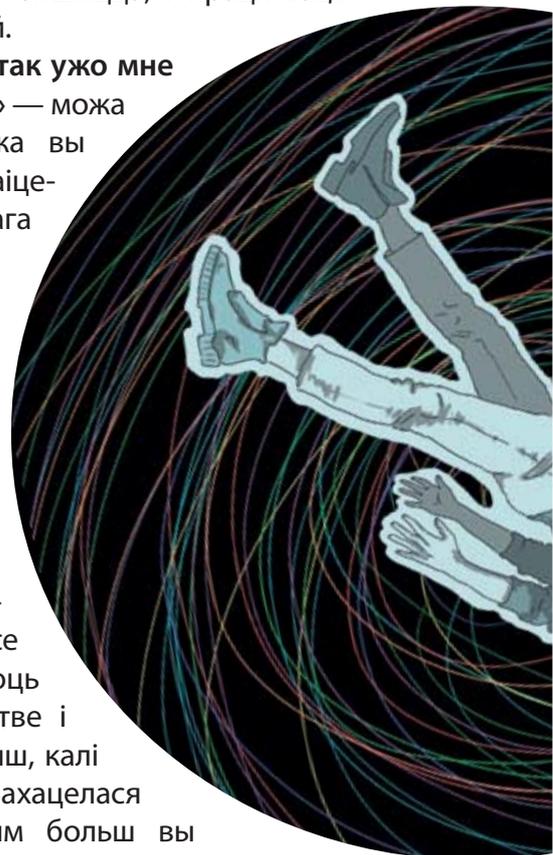
бы ў дзяцінстве і робім усё менш, калі

сталеем. Захацелася марозіва? Чым больш вы ўяўляеце, якое менавіта марозіва

хочаце, як пойдзеце яго купляць, а як смачна будзе яго есці... тым вышэйшыя шанцы, што вы рэальна пабяжыце за марозівам.

Чым ярчэй вы будзеце ўяўляць момант дасягнення мэты і адчуваць, як будзе выдатна, тым лепш. Сёння мы ўсе чамусьці намагаемся рабіць выгляд, што ўсё гэта нам не надта і трэба. Але ж усе мы чагосьці вельмі-вельмі жадаем. І гэта нармальна — шчыра радавацца, думаючы пра свае жаданні. І кожны новы крок у бок мэты рабіць менавіта з гэтай эмоцыяй.

«А што, калі я пачну, і нічога не атрымаецца?» — ну, у горшым выпадку нічога не атрымаецца, але, прынамсі, вы да-

ведаецца напэўна! А вось калі нават не паспрабуеце, то не атрымаеце каштоўны досвед і нічога пра сябе не даведаецца. І нават калі першая спроба праваліцца, дзялюся жыццёвым лайфхакам: пачаць нанова можна ў любую секунду. Прама зараз ці хоць праз дзесяць гадоў. Не разумею, чаму гэта лічыцца ганебным: наадварот, якую моц і ўпэўненасць трэба мець, каб не расчаравацца і не апусціць рукі? Будзьце як галоўны герой добрай гісторыі: перамагайце сябе і ніколі не здавайцеся!

Я мяркую, скажу пра тое, што, здавалася, гэта супярэчыць ідэі ўсяго тэксту, але гэта павінна быць сказана: *«Няма нічога, нешта, зразумець, што гэта не пачаць, і кінуць — так проста, як змаганне нармальна»*. Сёння мы пачынаем, што кідаюць спраў, і гэта паўдарозе толькі для тых, хто не пачаў. Але часам мы робім вельмі выпадкова выбіраем на тое і ў працэсе ўсведамляем сваю памылку ці раптам разумеем, што выбралі гэты шлях на самай справе не мы. Не трэба марнаваць сілы на тое, чаму вы не можаце ўрадавацца. Лепш захавайце гэтую энергію для пошуку па-сапраўднаму свайго і не слухайце ніякіх суперпаспяховых дасягатаў.

«У іншых атрымліваецца значна лепш за мяне / іншыя гэта ўжо ўмеюць...» — ой, давайце нават не пачынаць. Вядома, ніхто не даведаецца, як адстойна ў вас атрымліваецца, калі вы нічога не зробіце. Але тады вы нічога не зробіце. І менш

«Любая прыгода павінна з чаго-небудзь пачацца...» (С) Чашырскі Кот, «Аліса ў краіне цудаў».

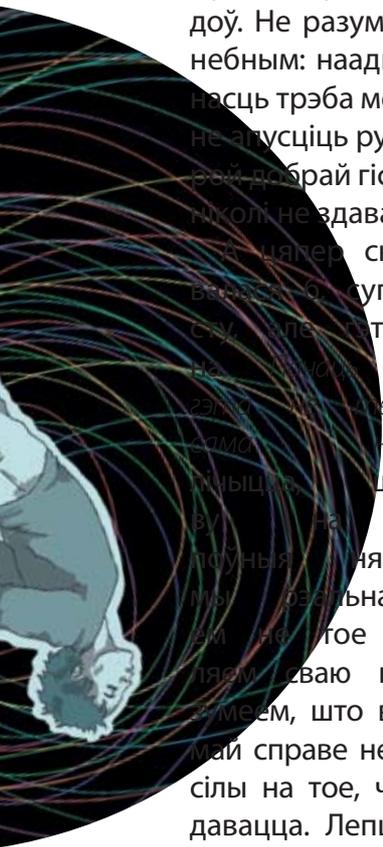
адстойнымі таксама не станеце. Няма ніякіх законаў, што стаць майстрам сваёй справы ці мець пэўныя дасягненні трэба да пэўнага ўзросту. Мноства людзей усведамляюць сваё прызначэнне і радыкальна змяняюць жыццё далёка не ў маладым узросце, і дасягаюць вялізнага поспеху. Да таго ж, прагрэс — гэта не медаль, ацэнка, дыплом ці што там яшчэ. Прагрэс — гэта вы сёння ў параўнанні з вамі учора. І не ў тым, як шмат вы арэце, а ў тым, як вы працягваеце працаваць, нягледзячы на ўсе цяжкасці. Нарэшце...

«Калі мне так цяжка пачынаць, напэўна, я на самай справе не хачу гэтым займацца?» — здаецца, што любімая і жаданая справа павінна пачынацца лёгка. Не, неа. Нават наадварот, ад гэтага часта толькі страшней і цяжэй: аблажацца ў чымсьці, што лічыцца вельмі важным — проста жах! Таму не хвалюйцеся, калі любімая справа часам даецца цяжка. У пэўным сэнсе гэта паказвае, што вам не ўсё роўна. Калі вам не ўсё роўна, вы здольныя рухацца наперад. І вы павінны рухацца наперад.

Пачынаць не стане лёгка ў адзін момант, што б вы ні рабілі. Але ж менавіта таму кожны раз, калі вы ўсё ж такі пачнеце, вы будзеце па-сапраўднаму ганарыцца сабой. І я таксама буду вамі ганарыцца.

Поспехаў ва ўсіх пачынаннях!

Валянціна Красоўская

У доме пад падгоркам жыў-быў Хобіт

22 верасня адзначаюць свой дзень народзінаў знакамітыя персанажы Дж. Р. Р. Толкіна — хобіты Більба і Фрода Бэґінс. Сусветны Дзень Хобіта фанаты традыцыйна святкуюць прышпільнымі касцюміраванымі пікнікамі на прыродзе, а «Бязрозка» вырашыла згадаць унікальную творчасць Дж. Р. Р. Толкіна і тое, як яго апавесць «Хобіт, або Туды і назад» змяніла сучаснае фэнтэзі.

«Мужны той, хто знойдзе ў сабе сілы не адабраць чыёсьці жыццё, а пашкадаваць яго».

Жыў-быў англійскі пісьменнік Джон Рональд Руэл Толкін. Ён нарадзіўся ў 1892 годзе, перажыў дзве сусветныя вайны, займаў пасаду прафесара англійскай мовы і літаратуры ў некалькіх каледжах Оксфардскага ўніверсітэта, стварыў некалькі асабістых моў і пакінуў пасля сябе вялізную літаратурную спадчыну. Ён быў настолькі круты і творча пладавіты, што напісаў 37 кніг, 63 артыкулы і зрабіў 121 літаратурны пераклад (гэта не ўлічваючы той факт, што ў яго засталася вялікае мноства няскончаных прац). Толкін з самага дзяцінства цікавіўся лінгвісты-

кай і міфалогіяй. За сваё жыццё ён вывучыў 14 моў, сярод якіх былі стараанглійская, валійская, фінская і старанарвежская. Праз гэта ён добра ведаў механізмы стварэння розных моў і нават распрацаваў 19 асабістых! Самае цікавае, што ён стварыў цэлы літаратурны свет Міжзем'я выключна для таго, каб у ім карысталіся яго мовамі. Тыпу ён спачатку прыдумаў эльфійскую мову, а потым эльфаў як вялікі дадаток. Менавіта гэтым у першую чаргу цікавая творчасць Толкіна: ён першы сур'ёзны фантаст, які так прафесійна і шырока распрацаваў міфалогію свайго выдуманнага свету. Туды можна бясконца паглыбляцца і заўсёды вынаходзіць нешта новае.

Творчасць Джона Рональда Руэла Толкіна адносіцца да жанру «высокага фэнтэзі», бо ён першы чалавек, які

«Спрэчкі няма: калі шукаеш, то заўсёды што-небудзь знойдзеш, але зусім не абавязкова тое, што шукаў».

так сур'ёзна ставіўся да ўласных выдуманых гісторый. Хаця дакладней было б сказаць, што ён першы, хто змог прымусіць чытачоў ставіцца да іх з той жа павагай і пяшчотай. Адночы прафесар Толкін правяраў студэнцкія працы, і раптам яму ў галаву прыйшла фраза: «У доме пад падгоркам жыў быў Хобіт». Ён запісаў яе на чыстым кавалку паперы і пачаў разважаць: хто ж такі гэты хобіт і што з ім рабіць? «Хобіт, або Туды і назад» выйшаў у 1937 годзе і стаў першым апублікаваным мастацкім творам Толкіна. Аповесць адразу набыла вялікую папулярнасць сярод дзяцей і дарослых, па-першае, дзякуючы чароўнаму свету Міжзем'я, а па-другое, за кошт вельмі нетыповых для фантастыкі таго часу персанажаў.

Галоўны герой аповесці — хобіт Більба Бэґінс.

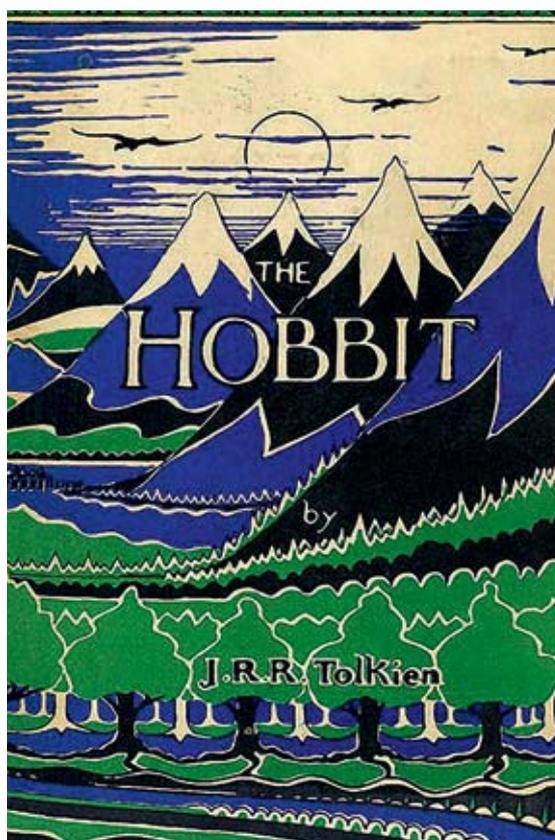
Невялічкая даведка: хобіты — гэта маленькія істоты, якія жывуць у краіне пад назвай Шыр. Яны любяць спакой, добра выпіць і паесці, займаюцца земляробствам і не любяць стасавацца з іншымі народамі. Жыццё хобітаў спакойнае і мернае, сярод іх няма ні вялікіх герояў, ні воінаў, яны проста нікога не чапаюць і ніхто не чапае іх.

Більба — звычайны хобіт, які жыве ў фамільнай сядзібе пад пагоркам. У яго добрыя стасункі з суседзямі, поўны падвал ежы і няма ніякіх турбот. Але ж адночы да яго завітвае чараўнік Гендальф — і ўсё жыццё Більба пераварочваецца дагары нагамі. Абсалютна выпадкова ён становіцца часткай небяспечнага па-

ходу гномаў да Адзінокай гары, дзе яго чакаюць жудасныя выпрабаванні і цікавыя прыгоды, да якіх ён дакладна не гатовы. Звычайнаму хобіту прыйдзецца рэзка выходзіць са сваёй зоны камфорту. Ён будзе змагацца з троллямі, оркамі і павукамі, некалькі разоў выратуе гномаў з палону, пасябруе з каралём гномаў Торынам і дапаможа яму вярнуць свой трон.

Пры гэтым Більба Бэґінс не герой у тыповым сэнсе слова. Ён не валодае нейкімі фантастычнымі асаблівасцямі тыпу фізічнай сілы, лідарскіх якасцей ці храбрасці. Ён проста трапіў у дзіўныя абставіны, якія літаральна вымушаюць яго шукаць знутры сябе нешта незвычайнае і гераічнае. Гэта дае нам, чытачам, магчымасць асацыяваць сябе з ім. Більба Бэґінс можа змагацца за тое, што для яго каштоўна, нават калі ён хобіт, які больш за ўсё шануе камфорт. Кожны з нас крыху маленькі хобіт у вялікім жудасным свеце і кожны з нас можа зрабіць нешта незвычайнае. Сапраўдны гераізм — гэта выбар, а не нешта, дадзенае з нараджэння.

Більба вяртаецца з падарожжа на

Адзінокую гару ў Шыр, каб зноў жыць жыццё звычайнага хобіта. Ён шмат чаго зразумеў пра сябе і свет вакол, але глабальна не змяніўся. Гэта таксама даволі нечаканы момант, бо Більба ж галоўны герой фантастычнага твора, яго напрыканцы проста павінны чакаць нейкія кардынальныя змены ці вялікія скарбы. А па выніку ён атрымаў досвед, крыху грошай, веды і сяброўства з гномамі і эльфамі. Більба ўсё яшчэ хобіт, а не воін, ён напрыканцы застаецца сабой. Мне здаецца, што для Толкіна гэта была важная думка. Ва «Уладары пярсцёнкаў» ёсць такая знакамітая фраза: «І слабейшы са смяротных можа змяніць ход будучыні». Яна пра тое, што не трэба быць звышчалавекам, каб рабіць нешта вартае. Так і Більба Бэгінс можа быць і заставацца простым хобітам, але аднойчы выратаваць свет.

Таксама трэба адзначыць персону караля Торына Дубашчыта. Ён, у адрозненне ад Більба, мужны воін, гатовы памерці за свой народ, пераможца і сапраўдны герой. Але напрыканцы свайго паходу Торын трапляе пад уладу золата. Мы бачым, як чалавек, які ўсё сваё жыццё паклаў на вяртанне дадому, прыходзіць туды і замест узнагароды атрымлівае памутненне розуму. Гэта вельмі нечаканы плот-твіст, і пасля такіх паваротаў з'яўляецца моцнае адчуванне глабальнай несправядлівасці, зусім нечаканае для фэнтэзі. З дапамогай гэтага сюжэтнага павароту Толкін паказвае, што пры ўсёй сваёй мужнасці Торын таксама чалавек і мае свае ўласныя слабасці. Самае цікавае, што потым ён іх перамагае і зноў даказвае сваю годнасць!

Папулярнасць аповесці «Хобіт, або Туды і назад» дала Толкіну штуршок для пашырэння мапы Міжзем'я. Праз 17 гадоў на свет выйшаў «Уладар пярсцёнкаў», а потым «Сільмалірыён», які па сутнасці з'яўляецца вялікім зборнікам міфалогіі Міжзем'я і максімальна раскладвае гэты свет па палічках. І зараз, пасля смерці Толкіна, яго сын Крыстафер амаль штогод публікуе скончаныя бацькавы дадаткі. Не проста ж так у творчасці Толкіна так шмат фанатаў і даследчыкаў. Там матэрыялаў вышэй за дах!

Раім вам адзначыць Дзень Хобіта азначаннем з гісторыяй Більба Бэгінса (а потым і яго пляменніка Фрода Бэгінса, жыццё якога склалася яшчэ больш цікава). Гэтая кніга можа стаць для вас першым крокам у вялікім падарожжы па Міжзем'і і, калі шчыра, такія прыгоды вы ніколі не забудзеце!

Антаніна Бабіна

Галоўны ваш інструмент — гэта ўяўленне

Ці адпраўляліся вы калі-небудзь разам з вернымі спадарожнікамі ў падземелле паляваць на цмокаў? Або шукалі скарбы ў чароўным лесе? А можа, баразнілі мора на сваім караблі? Усё гэта і больш можна ўвасобіць у настольнай ролевай гульні. Каардынуе іх адзін чалавек — гульнямайстар. Каб арганізаваць цікавую і якасную партыю, трэба мець добрую фантазію, начытанасць, арганізацыйныя здольнасці. Як гэта адбываецца, мы дазналіся ў Дзмітрыя Мамедава, які з’яўляецца гульнямайстрам тры гады.

— *Што такое настольныя ролевыя гульні і што яны для вас значаць?*

— Гэта гульні, у якіх чалавек замест звычайнага кідання кубікаў або выкарыстання картак, літаратурна апісвае дзеянні свайго персанажа. Гульцы і майстар сумесна генеруюць цікавыя гульнявыя моманты. Кожная партыя ўнікальная, усё залежыць ад гульцоў і іх выбару.

Для мяне гэта хобі, захапленне, нагода сабрацца з сябрамі і прыемна правесці час.

— *З чаго вы пачыналі?*

— У мяне ўсё пачалося, як хутчэй за ўсё ў многіх іншых гульцоў, з серыялаў, таму што DnD (Dungeons & Dragons) у іх сустракаецца часта. Я з зацікаўленасцю назіраў, як у яе гуляюць персанажы «Тэорыі вялікага выбуху», і ў нейкі момант паўстала жаданне паспрабаваць самому. Тады, на жаль, кніг па DnD яшчэ не было на рускай мове,

і мой выбар спыніўся на гульні Pathfinder, добра, што ў яе ў той час ужо быў выдатны старты набор, а сама гульня вырасла з DnD і мела з ёй вельмі шмат агульнага.

— *Як жа прайшло першае знаёмства?*

— Калі мы гулялі ў Pathfinder з сябрамі ўпершыню, то не глядзелі ніякіх відэа пра тое, што такое настольныя ролевыя гульні, і з ходу ўсё рабілі наўздагад. Па агульных правілах майстар апісвае гульцам асяроддзе, тыя адыгрываюць сваю рэакцыю на яго, пасля чаго кідком кубікаў вызначаецца, паспяхова прайшло дзеян-

не ці не. Мы ж абсалютна ўсю гульнію хадзілі па намаляваным падземеллі, па клетачках і строгай чарговасці сваіх хадзоў. Сумненька, так? І толькі калі мы пабадзяліся так некалькі партый, да нас нарэшце дайшло, што час і правілы трохі пачытаць.

Пасля гэтага я знайшоў у Мінску клуб, дзе водзяць гульні ўжо дасведчаныя майстры, і там нарэшце ўбачыў, як працуюць настольныя ролевыя гульні. Мараль гэтай байкі: чытайце спачатку інструкцыі, дзеці.

— **Якая ваша галоўная задача як гульнімайстра і з якімі складанасцямі сутыкаецеся?**

— Самае складанае і важнае — гэта ўцягнуць усіх удзельнікаў у гульнію. Гульцы павінны разумець, што мы прыйшлі сюды гуляць і быць гатовымі супрацоўнічаць. Як правіла, першапачатковая мэта вядучага ў тым, каб кампанія камфортна і весела бавіла час. Але ёсць адзін тыпаж гульцоў, якія прыходзяць і адразу з парога заяўляюць: «Забаўляйце мяне, давайце мне кантэнт». З такімі, шчыра прызнаюся, дастаткова цяжка працаваць, паколькі даводзіцца сачыць, каб яны не сядзелі ў тэлефоне. У дадатак ёсць яшчэ адзін праблемны тып гульцоў, якія не думваюць пра пачуцці навакольных людзей. Яны любяць ствараць беспарадак, псуюць атмасферу і паводзяць сябе некультурна. Ім, вядома, весела, але трэба ўлічваць настрой усіх удзельнікаў. Гульнімайстру важна жорстка спыняць такія паводзіны і караць за парушэнне правілаў.

— **Як менавіта караеце?**

— Вельмі проста! Майстар не выводзіць персанажа з гульні, бо ён піша сюжэт на хаду і гэтым якраз можа скарыстацца. Дазволена скінуць на персанажа монстра-боса або прыдумаць раптоўнае выпрабаванне, якое

паставіць гульца на месца. Інакш кажучы, гэта ўнутрыгульніявы пенальці. Напрыклад, у нас была шыкоўная павучальная сітуацыя. Сюжэт быў просты: удзельнікі адыгрывалі наймітаў, і я іх дасылаў у лес. Дык вось, адзін з гульцоў на пачатковай стадыі гульні стаў вылузвацца і качаць правы. Нядоўга разважаючы, я адправіў усіх гульцоў на прыгоды, а нашага задзіру — чысціць у казарме бульбачку. І ён на працягу чатырох гадзін адыгрываў такі манатонны працэс.

— **Ёсць нейкія пэўныя разнавіднасці жанраў?**

— Увогуле ролевыя гульні максімальна разнастайныя, з іх і камп'ютарныя гульні пачалі сваё развіццё. Ад усім вядомых фэнтэзі да бытавых жанраў.

Ёсць надзвычайная гульнія «Байкі з пятлі», якую на гэты момант даволі часта праводжу. Гэта альтэрнатыўнае мінулае, 1980-я–1990-я, навуковы прагрэс, які хутка развіўся. Чалавекападобныя роботы паўсюль — увогуле рэтрафутурызм.

Ёсць таксама мноства касмічных ролевых, па «Уладару пярсцёнкаў», па фантастыцы, па чым заўгодна. Галоўнае фантазія і непазрэдна жаданне. Па любым жанры вы можаце адшукаць для сябе гульнію.

— *Маецца якое-небудзь узроставае абмежаванне?*

— Не, я лічу. Як мінімум дакладна ёсць ролевыя гульні як для самых маленькіх, так і для дарослых. Вось нядаўна была гульня, сутнасць якой заключалася ў адыгрыванні звычайнага баевіка. Майстар з'яўляўся рэжысёрам, а гульцы акцёрамі. Далей да нас выпадкова падсеў хлапчук гадоў дванаццаці. Спачатку ўсім стала нават няёмка, бо мы па канцэпцыі супербрутальныя мужчыны з гарматамі, а ў нашага самага малодшага гульца разгулялася фантазія. У яго па сюжэце з'яўляліся маржы, якія стралялі лазерам з вачэй, і нават ляталі шчаняты, што было вельмі пацешна. З гэтай маленькай гісторыі можна зразумець, што абмежаванняў дакладна няма.

Галоўнае, каб гульцы разумелі, з кім яны гуляюць, і ўлічвалі гэта пры выбары сцэнарных хадоў.

— *Ці выкарыстоўваюцца якія-небудзь спецыяльныя атрыбуты для гульні? Да прыкладу, фігуркі ці дошка?*

— З атрыбутамі, вядома, заўсёды весялей, але яны часцей неабавязковыя. Канечне, калі вы хочаце запомніць імёны кампаньёнаў і запісаць якія-небудзь дэталі сюжэтнай лініі, то спатрэбіцца звычайныя лісточак і ручка. Калі памяць добрая на такую інфармацыю, тады і з пустымі рукамі гуляць можна. Не забывайце, што галоўны ваш інструмент — гэта ўяўленне.

— *Гэта важны плюс ролевых гуляняў. Дастаткова сабрацца з сябрамі і фантазіраваць. Ці з'яўляецца галоўнай умовай па-акцёрску адыгрываць свайго персанажа?*

— Неабавязкова, вядома, але, пагадзіцеся, гэта значна весялей як для майстра, так і для саміх гульцоў. Калі ўсе пагружаюцца, ствараецца ўнікаль-

ная атмасфера, асабліва гэта карысна тым, хто хоча практыкаваць акцёрскае майстэрства. Уцягнуты чалавек пачынае маляўніча апісваць дзеянні і словы свайго героя, будзе голас і гаворку. Гэта дазваляе генерыраваць вельмі цікавыя гульнявыя сітуацыі.

— *Гульні падзяляюцца на доўгія і кароткія?*

— Існуе адзінкавая гульня «ваншот», калі людзі разам збіраюцца, гуляюць, дзякуюць за баўленне часу і разыходзяцца. А ёсць майстры, якія водзяць кампаніі гадамі. Добры гульнямайстар заўсёды імкнецца выцягнуць з гульцоў інфармацыю, кім яны бачаць сябе ў гульні, робіць асноўны сюжэт не з таго, што ён там сабе навыдумляў, а спрабуе нейкім чынам звязаць мінулае персанажа, яго перажыванні. Каб кампанія не проста прабеглася па падземеллях ды памахала булавамі, а каб гульцы праявілі сябе, раскрылі свае гісторыі, нават пахваляваліся за сваіх персанажаў і гэтак далей.

— *Атрымліваецца, ёсць дрэнны і добры гульнямайстар?*

— Хутчэй няма, тут усё залежыць ад дасведчанасці, паколькі многае прыходзіць толькі на практыцы. Пазней разумееш, што недастаткова прыдумаць пяць пакояў, у адным з якіх фінальны бос, можна дадаць глыбокую гісторыю з бэкграўндам герояў.

— *Якое месца параіце для правядзення такіх вячораў?*

— У першую чаргу ціхія месцы, дома — ідэальна. Там ёсць магчымасць паставіць сваю музыку на фон для атмасферы прыгоды, рабяты не абмежаваныя па часе і могуць спакойна пайсці заварыць гарбату. Калі выбіраць спецыяльныя антыкафэ і клубы па цікаўнасцях, то што-небудзь ціхае, з шырокімі сталамі і невялікай колькасцю іншых наведвальнікаў.

— *Якія тэндэнцыі прасочваюцца ў гэтай сферы?*

— Тут пытанне шырокае. «Падзямеллі і цмокі» — гэта добрая гульня, але ўжо страціла сваю актуальнасць. Яна была якасная для свайго часу, аднак моцна зрэзана па функцыянале, асабліва ў параўнанні з іншымі гульнямі. У той час як сучасныя гульні рухаюцца ў бок наратыву і адыходзяць ад кідання кубіка. Набірае папулярнасць «Горад туманаў» — у гэтай гульні зусім не выкарыстоўваюцца кубікі, і будуюцца яна цалкам на апавяданні. Альбо раней згаданая «Байкі з пятлі» — настольная гульня, галоўныя героі якой — дзеці ад 10 да 15 гадоў. Задумка будуюцца на знаходжанні прыгод, бачанні чагосьці фантастычнага ў кожнай палцы або жалязцы.

— *Дайце параду тым, хто таксама хоча стаць гульнямайстрам.*

— Я б параіў майстру-пачаткоўцу шмат чытаць, бо гэта добра дапамагае імправізаваць, без гэтага навыку

Аўтар фота:
Вераніка Сабірава

нікуды. Гульцы — непрадказальныя рабяты, заўсёды знойдзеца той, хто раптам ператворыцца ў патэльню або паляціць верхам на бабры. Добры майстар не стане абмяжоўваць у ідэях, а дапаможа ўкараніць новае ў сюжэт. І ў гэтым вельмі спрыяе начытанасць, бо дастаткова згадаць падобны эпізод з якой-небудзь кнігі, кіно або комікса.

Далей я рэкамендую пачаткоўцам, калі муза ўсё ж такі іх не наведала, адыграць ужо гатовыя прыгоды. Іх вельмі шмат, і яны могуць стаць добрай асновай. У працэсе дадавайце якія заўгодна дэталі. А далей хоць у Хогвартс!

Марыя Сабірава

Як эфектыўна вучыць замежныя мовы

Усе з нас дакладна вивучалі замежную мову — нехта як звычайную дысцыпліну ў школе, нехта дадаткова займаўся дзеля ўласнага задавальнення, нехта проста таму, што гэта стоадсоткава спатрэбіцца ў дарослым жыцці. І праўда, калі раней валоданне той жа англійскай мовай было прыемным бонусам, які вылучаў бы вас сярод іншых кандыдатаў на працоўнае месца, то цяпер — адно з асноўных патрабаванняў. Спіс прычын можна працягваць бясконца, але ад яго не будзе карысці, бо без уласнай матывацыі нічога не атрымаецца. Калі ж у вас ёсць падстава развівацца ў гэтым кірунку, прапануем вам парады для самых розных узроўняў валодання — ад нуля да профі.

A1–A2. Для тых, хто не ведае, з чаго пачаць

Для каго гэты ўзровень:

- для тых, хто хоча з нуля вучыць іншую мову;
- для тых, хто хоча падцягнуць школьныя веды;
- для тых, хто некалі вучыў тую ці іншую мову, і пасля працяглага перапынку ёсць патрэба ў згадванні моўнага базіса.

Крок 1. Выбіраем мову

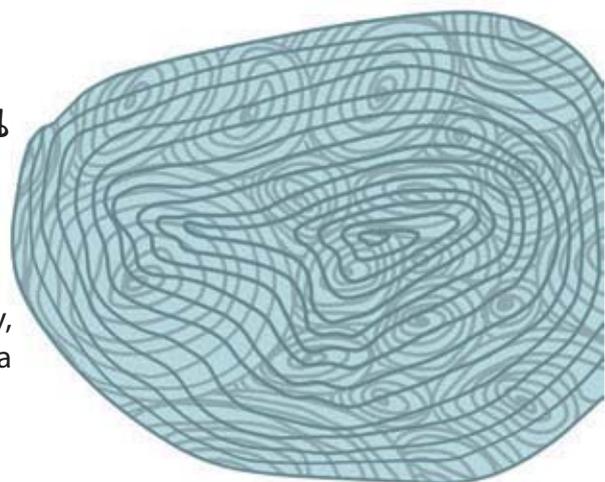
Спачатку трэба вызначыцца, чаго вам хочацца — падцягнуць тую мову, якую вучыце ў навучальнай установе, ці абраць прынцыпова новую для самастойнага засваення. Калі вы схіляецеся да другога, аднак не ведаеце, на чым спыніцца, можна адштурхоўвацца ад вашых схільнасцей да той ці іншай культуры або літаратуры. Можа, вы даўно хацелі чытаць Гюго ў арыгінале? А можа, вы ў захапленні ад песень Maneskin? Калі ж і гэты падыход не дапамагае, раім пашукаць тэсты ў інтэрнэце — так можна істотна звязіць кола моў.

Крок 2. Вызначаем мэту

Вам трэба павысіць адзнаку за чвэрць? Або вам хочацца чытаць мастацкую літаратуру на замежнай мове ў арыгінале? А можа, наступным летам ваша сям'я едзе адпачываць у Турцыю, і было б няблага ведаць колькі слоў на турэцкай мове? Без дакладнага выніку, да якога хацелася б «дарасці», вы не толькі хутка згубіце матывацыю, але і заблытаецеся ў мностве разнастайных рэсурсаў.

Крок 3. Ацэньваем узровень ведаў (тым, хто вучыць не з нуля)

Калі вы ўжо вучылі мову і не ведаеце, дзе «прасядаеце» (у граматыцы,

лексіцы, пісьмовай або вуснай камунікацыі), ёсць самы зручны спосаб вызначыць свае слабыя месцы. Зноў на дапамогу прыйдзе інтэрнэт: пашукайце на сайтах, якія прапануюць моўныя курсы, тэст на вызначэнне ўзроўню валодання.

Крок 4. Б'ём па балючых кропках

Складаней за ўсё будзе з вуснай камунікацыяй. На вялікі жаль, знайсці

суразмоўцу, каб трэніраваць жывое маўленне, вельмі цяжка. Крыху прасцей з пісьмовай камунікацыяй — напрыклад, вы можаце весці дзённік. Так, яго ніхто не правядзе на памылкі, аднак лепш хоць неяк развівацца, чым чакаць магчымасці паразмаўляць з носьбітам. Дзённік дапаможа і граматыку падцягнуць, і значна пашырыць слоўнікавы запас.

Ідзі для вашага дзённіка:

- о у пачатку кожнага месяца можна рабіць каляндар з раскладам вучобы, планамі на кожны тыдзень, дзень, мэтамі і задачамі; уявіце, колькі адразу базавай лексікі давядзецца згадаць або вывучыць: назвы сезонаў, месяцаў, дзён у тыдні, а калі яшчэ фіксаваць і надвор'е...;
- о таксама можна зрабіць спіс важных дат, якія нельга забыць, з прыпіскамі, чаму іх нельга забыць;
- о на асобнай старонцы можна выпісаць усе рэсурсы, якімі вы плануеце карыстацца на працягу навучання;
- о у якасці дадатковай матывацыі таксама можа выступаць спіс кніг на замежнай мове, якія б вам хацелася прачытаць (тое ж самае тычыцца і фільмаў);
- о цытаты на замежнай мове і словы песень;
- о распавядзіце, што з ежы і напояў вам (не) падабаецца. Не абмяжоўвайцеся кароткімі сказамі, удакладняйце і пра мяса, і пра гародніну, і пра садавіну, не забывайцеся на салодкасці, спецыі і да т. п.;
- о апішыце свой пакой: што ў ім знаходзіцца, чаго тут не хапае, што вам у ім падабаецца, што звычайна ляжыць на вашым стале і да т. п.;
- о рэгулярна фіксуйце свае пачуцці і эмоцыі, адчуванні; можаце апісаць свой характар і характар ваших сяброў, што вам падабаецца і не падабаецца ў іх паводзінах і да т. п.;
- о апішыце вашы любімыя месцы ў горадзе — магазіны, будынкі, паркі. Чаму яны вам падабаюцца? А якія месцы вам не падабаюцца і чаму?
- о самы матывуючы раздзел — лісты ад вас цяперашніх вам будучым. Уявіце, як цікава будзе праз некаторы час перачытваць гэтыя лісты! З іх дапамогай вы зможаце лепш бачыць свой прагрэс, а значыць, з'явіцца падстава пахваліць сябе за актыўны рост!

Адным словам, слоўнік і падручнікі ў дапамогу! Дарэчы, лепш пад рукой мець хоць які слоўнік — зноў кажам «дзякуй» інтэрнэту за тое, што можна шукаць словы, не набываючы дадаткова тлустыя кніжкі. Іншая справа — падручнікі, без іх будзе скла-

дана засвоіць граматычныя правілы. Невялікі лайфхак: калі мова, якую вы абралі, папулярная, а набыць самавучыцель няма магчымасці, можна зайсці на сайце aversev.by школьныя падручнікі ў электронных варыянтах па англійскай, іспанскай, кітайскай,

нямецкай, французскай мовах для розных класаў і займацца па іх. Яшчэ адна наводка: падручнікі і мастацкую літаратуру на замежных мовах можна паспрабаць знайсці ў бібліятэках. Калі вы жывяце ў Мінску, звярніце ўвагу на кніжны каталог Пушкінскай бібліятэкі

— у ёй ёсць цэлая зала замежнай літаратуры. Карыстайцеся!

Калі ж ведаў у школьных падручніках мала, а магчымасць набыць дадатковую літаратуру ёсць, наступны ўзровень для вас!

В1—В2. Для тых, каму мала праграмы ў школе

Для каго гэты ўзровень:

- для тых, у каго ёсць добрая база па мове і каму хочацца паляпшаць валоданне ёю;
- для тых, хто адчувае патрэбу ў пазашкольных занятках па мове;
- для тых, хто хоча ўдзельнічаць у алімпіядах і конкурсах па замежнай мове.

Канешне, самым аптымальным варыянтам было б займацца з рэпетытарам. Гэта вельмі эфектыўна, бо спецыяліст можа хутка вызначыць, на якім узроўні валодання вы знаходзіцеся, якія сферы ў вас прасядаюць, ды і размоўную мову сам-насам трэніраваць цяжка, калі няма суразмоўцы. Аднак не ва ўсіх ёсць магчымасць хадзіць да рэпетытараў. Тут на дапамогу вам прыйдзе інтэрнэт — дзякуй Богу, там рэальна ёсць ледзь не ўсё, што трэба.

Не забывайцеся перад набыццём літаратуры чытаць водгукі на форумах і памятаць на наступныя *крытэрыі добрага падручніка*:

А) **супадзенне мэт і задач** падручніка з вашымі індывідуальнымі. Напрыклад, вы ведаеце, што ў вас кульгае граматыка. У такім выпадку недарэчна набываць выданне, якое абяцае пашырыць ваш слоўнікавы запас, проста таму, што яно для той мовы, якую вы вучыце;

Б) **афармленне** (фармат кнігі, структура, наяўнасць і якасць ілюстрацый). Гэта істотна, бо толькі вам працаваць з гэтым выданнем, і вельмі важна, каб

гэтая праца была зручнай і прыносіла таксама і эсэтычнае задавальненне;

В) **аўтэнтычнасць тэкстаў**. Неабавязковы пункт, але пагадзіцеся: калі вы на дастаткова добрым узроўні валодаеце мовай, будзе цікавей чытаць неадаптаваны тэкст, у якім захаваны арыгінальныя моўныя выразы носьбіта, што дазволіць і вам размаўляць натуральна на абранай мове. Разам з тым, калі вы толькі пачынаеце свой моўны шлях, адаптаваны тэкст не спужае сваёй складанасцю і мноствам незразумелых слоў;

Г) **сістэма практыкаванняў**. Важна, каб заданні былі разнастайнымі і ў дастатковай для адпрацоўкі новых правіл колькасці;

Д) **сацыякультурная інфармацыя**. Правілы правіламі, аднак разам з імі не менш важна адчуваць культуру мовы, якую вы вывучаеце, знаёміцца з менталітэтам носьбітаў, нават калі гэтае знаёмства адбываецца не ў рэальным жыцці, а праз паперу.

Важны момант: калі па некаторых крытэрыях падручнік цалкам не вытрымлівае «іспыт», гэта не крытыч-

на, бо пры жаданні вы зможаце з лёгкасцю наугліць і цікавыя факты пра культуру, і дадатковыя практыкаванні

на пэўную тэму, а пры асаблівым шанцаванні знойдзеце і добры падручнік у электронным варыянце.

C1–C2. Для тых, каму мала адной мовы

Для каго гэты ўзровень:

- для тых, хто на дастаткова добрым узроўні ўжо валодае адной замежнай мовай, і сэрца просіць новых лінгвістычных прыгод;
- для тых, хто хоча стаць паліглотам.

Вучыць дзве мовы адначасова — задача не з простых. Пажадана, каб адной з моў вы валодалі на больш высокім узроўні, чым другой, бо так у галаве будзе менш блытаніны (напрыклад, у школе вы даўно вучыце нямецкую, аднак разумееце, што ў жыцці вам больш спатрэбіцца англійская; або ў школе ваш клас вучыць англійскую мову, аднак вы самі ў захапленні ад шведскай культуры ці вам хочацца глядзець фільмы Бергмана ў арыгінале). Аднак нават у гэтым выпадку вы павінны разумець, што часу на мовы давядзецца траціць больш, каб вучыць адну і не забывацца на другую. Да таго ж будзе добра, калі яны будуць не з адной моўнай сям'і — паверце, вучыць блізкія мовы адначасова вельмі цяжка.

Аднак нягледзячы на ўсе складанасці пры дастатковым узроўні матывацыі ў вас усё атрымаецца! Вось некалькі парад, якія дапамогуць вам забіць двух моўных зайцаў:

- абавязкова складзіце план для моў X і Y;
- паспрабуйце вучыць мову X раніцай, а мову Y увечары;
- пры афармленні сшыткаў, запісаў, слоўнікаў выкарыстоўвайце розныя колеры, якія будуць асацыявацца з пэўнай мовай (на-

прыклад, для англійскай мовы — аранжавы маркер, для нямецкай — зялёны);

- па магчымасці можаце займацца не толькі ў розныя часы, але і ў розных пакоях (кухня для мовы X, ваш пакой для мовы Y);
- не рабіце адны і тыя ж рэчы на розных мовах у адзін дзень. Напрыклад, лепш не глядзець спачатку фільм на мове X, а потым адразу на мове Y. Будзе лепш, калі вы пачытаеце тэкст на мове X, а праз некаторы час паглядзіце фільм на мове Y;
- выкарыстоўвайце аднолькавую колькасць гадзін для абедзвюх моў. Калі не атрымаецца, 80 % часу лепш аддаць прыярытэтнай або той, якую пачынаеце вучыць, а 20 % пакіньце на тую, што не патрабуе шмат увагі;
- выкарыстоўвайце абедзве мовы, каб перакласці нешта. Бачыце тэкст на роднай мове — спрабуйце перакласці яго на мовы X і Y. На вуліцы, дома, у школе: бачыце прадметы, аб'екты — спрабуйце згадаць, як яны гучаць на мовах X і Y адпаведна;
- калі вы выкарыстоўваеце карткі для слоў, можаце смела змешваць мовы.

Галоўная парада для ўсіх узроўняў

Не так важна, які метады вы абераце для вывучэння мовы. Не так важна, будзе ў вас школьны падручнік ці дарагі самавучыцель, рэкамендаваны Оксфардскім універсітэтам. Не так важна, карткі для слоў, асобны сшытак-слоўнічак ці вялікі акадэмічны слоўнік будуць у вашых руках часцей — галоўнае, каб заняткі мовай былі рэгулярнымі і рознабаковымі. Можна мець шмат мышцаў (вялікі лексічны запас), аднак без шкілету (граматыкі) вы не зможаце хадзіць (размаўляць) і наадварот. Таму запрасіце замежную мову ў сваё штодзённае жыццё — чытайце кароценькія тэксты, навіны, слухайце радыё, спампоўвайце мабільныя праграмы на тэлефон і займайцеся ў іх, пакуль едзеце ў аўтобусе, змяшчайце стыкеры з новымі словамі ў пакоі. Нават калі спачатку будзе складана адаптавацца, праз некаторы час новая мова стане вашым лепшым сябрам.

Няхай вучоба будзе ў асалоду!

Ксюша Сітнік

Восень між старонак

Цудоўныя працы Ульяны вы можаце ўбачыць па спасылцы ў *instagram: @k.h.r.y.p.k.o.*

Усе мы ведаем, што восенню лісце дрэў афарбоўваецца ў залацістыя і барвяныя тоны, а пазнейшыя кветкі радуць сваёй маляўнічасцю да першых халадоў. Хтосьці робіць фатаграфіі, хтосьці піша вершы або адлюстроўвае гэтую прыгажосць на палатне фарбамі. Але ёсць яшчэ адзін спосаб, што не саступае па крэатыўнасці астатнім — стварэнне гербарыя, бо менавіта ён дазваляе перадаць усю тэкстуру і дэтальнасць раслін. Пра прыгажосць, каштоўнасць і тонкасці гэтага мастацтва нам раскажа Ульяна Хрыпко — мастачка і ілюстратарка з Мінска.

— **Што для вас значыць тэрмін «гербарый»?**

— Адразу скажу, што я не батанік і займаюся гербарыем на аматарскім узроўні. Але з задавальненнем падзяляю сваім вопытам з чытачамі.

Гістарычна гербарый быў пераважна батанічным. Калі казаць каротка, гэта калекцыянаванне ўзораў раслін пэўным спосабам. Расліна збіраецца цалкам, з каранямі, і сушыцца пад прэсам. Папкі для гербарыя запаўняюцца спецыяльнай паперай. Масіўныя расліны прымацоўваюць да паперы

ніткамі, маленькія — папяровымі палоскамі, змазанымі на канцах клеём. Узяўшы ў рукі працэс побач з раслінай размяшчаецца этыкетка з інфармацыяй пра выгляд, месца і дату збору.

Асабіста я займаюся мастацкім гербарыем. Тут няма такіх строгіх правілаў, толькі парады па тэхналогіі засушвання. У Японіі, напрыклад, ёсць аналаг заходніх мастацкіх гербарыяў. А канкрэтна такі традыцыйны напрамак у мастацтве, як «асібана» (*ашыбана*) — фларыстычныя карціны з засушаных кветак, лісця і пуху.

Навошта гэтым займаюцца? Думаю, адказ будзе такі ж, як і на пытанне «навошта мець хобі?». Гэта звычайны працэс, які табе цікавы і выклікае захапленне. Мне падабаецца, што мой любімы занятак падштурхоўвае глядзець на свет больш уважліва, бачыць, як змяняюцца поры года і праходзіць жыццё разнастайных раслін.

— **Як і калі Вы зацікавіліся гэтай справай?**

— Мая праца з гербарыем пачалася даволі спантанна ў 2020 годзе. З дзяцінства мы з мамай збіралі расліны і сушылі ў кнігах. Гэта

былі мае першыя гербарыі. І прыкладна з тых часоў у мяне заставалася пэўная колькасць асобнікаў. У нейкі момант мне захацелася выйсці за межы ліста і папрацаваць не толькі з алоўкамі ды фарбамі, але і паспрабаваць новы матэрыял. У ход пайшлі тыя самыя старыя кветкі. Першымі працамі былі кветкавыя кампазіцыі, якія я расклеивала ў розных месцах горада: на старых сценах, агароджах.

Толькі потым я вырашыла перайсці ў папярковы фармат і пачала рабіць мініяцюры. Хоць працы і маленькія, але яны забіраюць шмат сіл. Патрэбна вялікая канцэнтрацыя, бо асноўная праблема — у лёгкасці матэрыялу (у прамым сэнсе). Неасцярожнае дыханне — і яшчэ не злепленая кампазіцыя разляціцца ў бакі. Пасля мініячюр я спрабавала рабіць больш простыя гербарыі на большым фармаце. Аднак апошнім віткам развіцця на гэты момант стала спалучэнне акварэльнай абстракцыі з гербарыем. Таксама я спрабавала пакрываць расліны паталлю. Зараз у мяне перапынак з выкарыстаннем кветак, але час ад часу мае працы можна паглядзець і пры жаданні набыць на мінскіх арт-маркетах.

— ***А дзе Вы часцей за ўсё збіраеце матэрыял?***

— Звычайна гэта зялёныя зоны каля майго дома. Улетку галоўнае паспяваць да скосу травы! Часам адмыслова езджу ў лес або на поле; бывае, маці прывозіць кветкі з лецішча.

— ***Калі сабралася дастаткова раслін, што робіце з імі далей?***

— У працах выкарыстоўваю выключна плоскае сушэнне, але для дома часам раблю «венікі», падвешваючы букеты да гары нагамі на вярхоўцы. Атрымліваюцца сухастой, якія радуюць вочы халоднай зімой, калі за акном усё белае і вакол адны толькі голыя галінкі.

А для плоскага сушэння выкарыстоўваю старыя кнігі. Акуратна праклад-

ваю старонкі дадатковай паперай, каб сок не запэчкаў іх. На кнігі кладу яшчэ іншыя, каб зрабіць прэс.

Некаторыя людзі кладуць кветкі паміж двух дыскаў з ваты, а потым пад прэс. Асабіста мне такі спосаб не вельмі падабаецца. У кнігах можна змясціць куды больш матэрыялу. Адрываць кветку са старонкі лягчэй, чым з ваты, гэта факт. Аднак спосаб з дыскамі добра падыдзе для кветак, у якіх шмат вады, бо вата адназначна з гэтым справіцца лепш.

Выбіраючы кветкі для сушкі, трэба ўлічыць два фактары: па магчымасці збіраць у дзённы час і ў сухое надвор'е. Тады будзе вышэйшы шанец, што кветкі не пажоўкнуць і захавуюць свой родны колер.

— **Дзе лепш захоўваць засушаныя расліны?**

— У мяне тры асноўныя месцы:

- скрынка з-пад цукерак для буйнога лісця;
- разрэзаныя з аднаго боку файлікі для кветак;
- вешкі з-пад слоікаў для маленькіх кветчак / лісцікаў.

Яшчэ існуюць спецыяльныя боксы з мноствам секцый, але сама я іх не выкарыстоўвала. Захоўваць лепш у месцах з паніжанай вільготнасцю паветра, таму што інакш пялёсткі кветак і лісце могуць згортацца і на іх з'яўяцца хвалі, грудкі.

— **Што натхняе вас у стварэнні карцін з засушаных раслін?**

— Больш за ўсё натхняюць розныя патэрны і ўзоры. Звычайна гэта доўгі і трохі стомны працэс падбору і складання кветчак адной да адной па колерах і па форме. У апошніх працах я больш спалучала гербарый з абстрактным жывапісам, і, думаю, у гэтым самым вялікім натхняльнікам для мяне з'яўлялася прырода з усімі

яе зменамі надвор'я, фактурамі адценнямі.

— **Надыходзіць восень. Якія Вы можаце парэкамендаваць расліны і кветкі для сезоннага гербарыя?**

— З надыходам халадоў я рэкамендую часцей звяртаць увагу менавіта на лісце дрэў і розныя травы, бо кветак восенню істотна менш. Акрамя таго, у пачатку восені можна паспець сабраць кветкі цыкорыя. Пры правільнай сушцы ў іх застаецца прыгожае блакітнае адценне.

— **Гучыць вельмі цікава, Вы прыкметна дасведчаны ў гэтай справе. А якія метады падыдуць пачаткоўцам?**

— Пачаткоўцам ідэальна падыдзе спосаб сушкі з кнігай. Проста і даступна, на мой погляд. У далейшым можна купіць або зрабіць адмысловы прэс для сушэння.

Тыя, хто не любіць доўга чакаць, могуць паспрабаваць сушыць прасам. Для гэтага трэба пакласці кветкі паміж паперай (або ватнымі дыскамі) і на невялікай магутнасці прасаваць, пакуль не сыдзе ўся вільгаць. Але трэба абавязкова ўлічваць, што такі спосаб даволі агрэсіўны, таму кветка можа страціць сваю насычанасць і, на жаль, пажоўкнуць.

Спадзяемся, вам спатрэбяцца гэтыя парады, а гісторыя натхніць на новы альбо ўжо паспрабаваны занятак. Дзьмухавец на вашым двары, ліст у парку ці пялёсткі сланечніка — які заўгодна матэрыял падыдзе для вашага гербарыя. Эксперыментуйце ў мастацтве ці выкарыстоўвайце правераныя метады, а можа і ўсё адразу — выбар толькі за вамі, бо важны не толькі вынік, але і вашае задавальненне ад творчага працэсу. Рэдакцыя жадае вам натхнення і прыемнай восені!

Марыя Сабірава

Там, дзе квітнеюць незабудкі

— Хаім, дзе ты? Зараз спознішся!
Уся кампанія засмяялася.

— Каля дзвярэй аэрапорта ўжо! —
пачулася з тэлефоннай трубкай.

— Нарэшце дачакаліся. Думалі, што
без цябе паляцім!

Уся вялікая гурба накіравалася да
стойкі рэгістрацыі на рэйс Тэль-Авіў
– Мінск.

Яны ляцяць у краіну свайго дзяцін-
ства да маці Ірыны. Вязуць падарункі,
прысмачкі, фотаздымкі. Ведаюць, што
маці будзе цікава пабачыць іх сем'і.
Сама яна ўжо не прыляціць у Ізраіль,
бо старая, хворая. Ірына прыезджа-
ла толькі раз, гадоў 20 таму. Тады ёй
прысвоілі званне Праведніка народаў
свету, уручылі імянны медаль і гана-
ровую грамату.

Ірына — глыбока веруючы чалавек.
Яна з задавальненнем наведвала мяс-
цовыя святыні: храм Раства Хрыстова,
храм Труны Гасподняй, Сцяну Плачу.

Жанчына хацела падзякаваць богу,
што даў моц перажыць вайну і выга-
даваць шмат дзяцей. А яшчэ яны ўсе
разам ездзілі на Гару Памяці, дзе ўве-
кавечана Ірыніна сціплае імя.

Пара гадзін праляцела імгненна.
Пілот аб'явіў, што самалёт накіроўва-
ецца на пасадку. Яшчэ крыху, і ўся
мітуслівая гурба стаяла пад дзвярыма
роднай хаты.

Было відаць, што гэтыя сталыя люд-
зі хвалююцца. Яны прыехалі не проста
ў дом дзяцінства. Гэта месца, дзе кож-
ны з іх, лічы, нарадзіўся ў другі раз.
Сваіх родных маці не ўсе і памяталі
ўжо, а вось Ірыну ўспамінаў кожны.

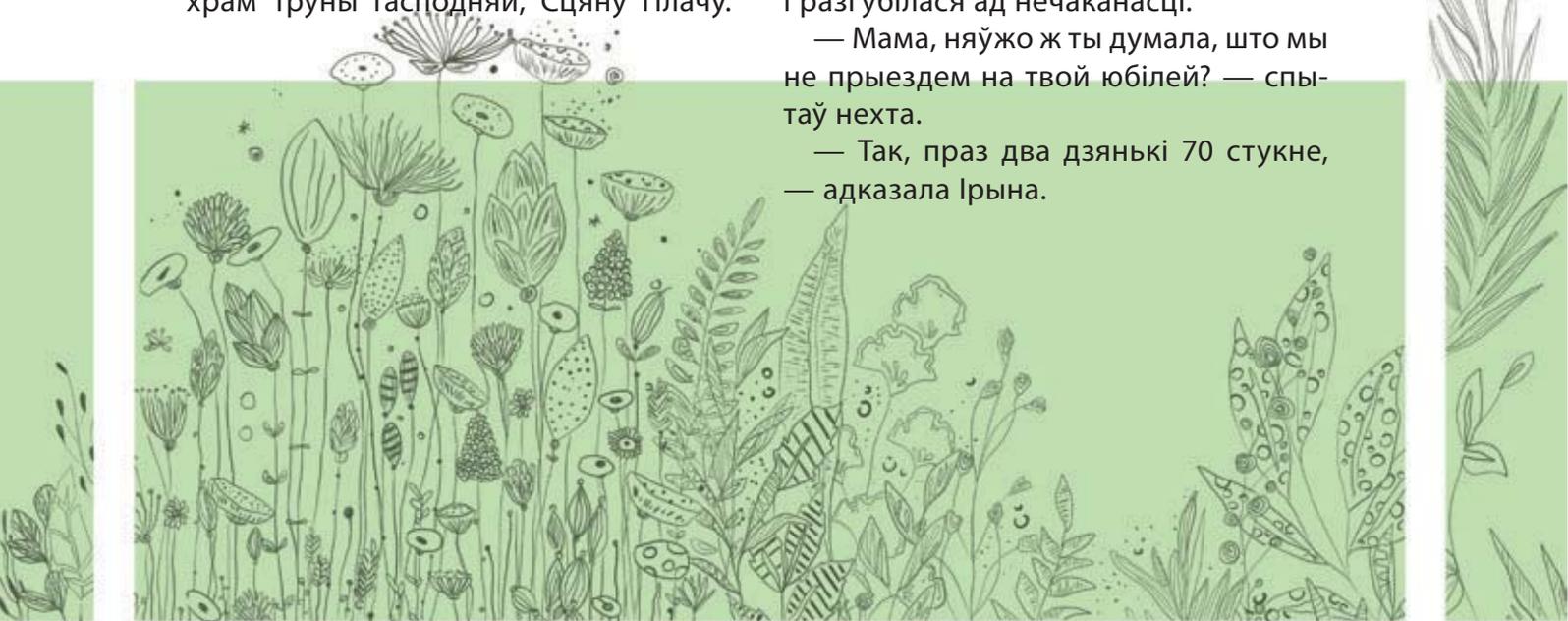
Рая першая пагрукала ў дзверы.

— Мама, ты дома? — парушыла яна
хвалючае маўчанне.

— А Божа ж мой, дзетачкі! А чаму
ж вы мяне не папярэдзілі? Я б падрых-
тавалася! — Ірына адчыніла дзверы
і разгубілася ад нечаканасці.

— Мама, няўжо ж ты думала, што мы
не прыездзем на твой юбілей? — спы-
таў нехта.

— Так, праз два дзянькі 70 стукне,
— адказала Ірына.

Заяўка на Парнас

— Дык мы вырашылі ўсе прыехаць, каб зрабіць свята для цябе, успомніць мінулае, Мінск.

— Заходзьце ж у хату, уладкоўвайцеся. У цеснаце, ды не ў крыўдзе. І не такое давялося пабачыць вам у дзяцінстве, гаротнічкі мае.

Жанчыны наварылі чаю, вынялі з чамаданаў замежныя прысмакі і паліліся за гасцінным матуліным сталом успаміны. Доўгія, хвалючыя, ад якіх шчыміць сэрца ў кожнага з тых, хто прыехаў. Словы маці гучаць нібы песня жалбы. Але без гэтай песні не было б і працягу. Гэта старонкі мінулага, якія яны хочуць ведаць і памятаць як мага лепей. Каб шанавець кожны свой дзень, каб навучыць сваіх дзяцей любіць жыццё і памятаць пра вайну.

Маці Ірына — герой для гэтых трынаццаці чалавек і іх сямей. Некалі яна выкупіла кожнага з іх у ахоўніка гета. Мінскае гета існавала з 1941 па 1943 год. Ірына з мужам і двума сваімі дзецьмі жыла побач. Яна бачыла, што робяць фашысты з яўрэямі, нікога не шкадуюць. Кармілі толькі тых вязняў, што маглі працаваць. Дзеці і старыя паміралі ад голаду. Бывала, што малыя падбегалі да калючага дроту і прасоўвалі руку, прасячы ежы. Акрамя таго, фашысты праводзілі ў гета татальныя пагромы, падчас якіх знішчалі ўсіх вязняў ушчэнт.

Ірына няспынна думала, як можна дапамагчы яўрэйскім дзецям. Калі бог даў ім жыццё, чаму гэтыя фашысцкія пачвары ўзялі на сябе права адняць яго? Жанчына размаўляла на хвалючую тэму з роднымі, суседзямі. Хтосьці таксама шкадаваў вязняў з гета. А іншыя казалі, што галоўнае сябе і сваіх дзяцей выратаваць, раілі нікуды не лезці, не рызыкаваць дарэмна. Бо можна і вязням не дапамагчы, і самой загінуць, родных дзяцей асіраціць.

— Не, у кожнага сваё сумленне, — вырашыла для сябе Ірына і працягнула пошукі. Нездарма ж людзі кажуць: хто шукае, той знаходзіць. Неяк Ірына разгаварылася з суседам Рыгорам. А той паслухаў і кажа:

— Тут калі што і дапаможа, то хіба грошы. Думаеш, нямецкім ахоўнікам грошы непатрэбныя, усе за ідэю тут служаць? Не, Ірка. У іх жа сем'і там у Нямецчыне засталіся.

Грошай у Ірыны не было. Вядома ж, адкуль тыя грошы ў вайну? Але была скарбонка з ўпрыгожаннямі. Калі яна выхадзіла замуж, бабуля з дзядулем падарылі ёй гэтую прыгожую скарбонку са словамі: «Каб цвіла ты, як кветкі вясною, унучка!»

Нарэшце, Ірына вырашылася. Некаторы час яна прыглядалася да ахоўнікаў. А неяк увечары падышла да аднаго з іх. Коротка сказала, што хоча ўзяць дзіця адтуль і паказала рукою на гета. Ахоўнік перш раз'юшыўся, закруціў галавою, нешта крыкнуў. Але Ірына не разгубілася. Яна дастала з кішэні залаты бранзалет і працягнула ахоўніку. Той замёр, нешта думаў, было відаць, што вагаўся. Потым сказаў адысці да зараснікаў і схавацца там.

Ірына чакала, вельмі хвалявалася. Яна не ведала, чым скончыцца гэтая задума. Усяляк магло быць: можа, дзіця прывядзе, а можа, за дапамогай пайшоў...

Яна ўбачыла, што немец ідзе і побач з ім маленькі хлопчык, гадкі два-тры з выгляду.

— Вось, на табе дзіця, ідзі хутчэй адсюль, — шэптам адказаў немец.

Было ўжо цёмна. Ірына схапіла малага на рукі і пабегла дадому. Ён не плакаў, быў зусім знясілены. Глядзеў на яе нямымі вачыма. Дома Ірына накарміла малага і паклала спаць.

І так аднаго за адным яна выкупіла з Мінскага гета трынаццаць дзяцей. Болей не змагла, упрыгожанні скончыліся... Гэты нямецкі ахоўнік, Густаў, апынуўся згаворлівым. Як толькі яна падыходзіла да яго, пытаў:

— Зноў прыйшла? Дзіця хочаш?

І прыводзіў дзіця.

Аднойчы пацікавіўся:

— Навошта яны табе, гэтыя дзеці? Яны ж яўрэі. Хіба сваіх няма?

— Няма, памерлі ад хваробы свае, — схлусіла Ірына.

— А, дык ты бядуеш па іх, — кіўнуў Густаў. Так па-свойму ён зразумеў прычыну Ірыны. Добра, што хоць так.

Яшчэ аднойчы параіў, калі аддаваў малую:

— Хавай іх добра, бо як нашы знойдуць, то заб'юць і цябе, і дзяцей гэтых.

І Ірына хавала, дзе магла: і на гарышчы, і ў склепе, і ў хляве, і нават у курніку. Дзеці не скардзіліся, нават плакалі рэдка. Нібы разумелі, што лепей быць жывымі ў хляве, чым там, за калючым дротам гета...

Так і выгадвалі пятнаццаць дзяцей Ірына з мужам: двое сваіх і трынаццаць выратаваных. На самай справе бацькі ўсіх іх лічылі сваімі. Калі Мінск быў вызвалены, дзеці нарэшце пачалі выходзіць са сваіх схованак, разам гуляць у двары. Ірына глядзела на іх, і душа радавалася: «Не бранзалеты і ланцужкі ўпрыгожваюць жанчыну, а дзеці. Яны самыя прыгожыя на свеце кветкі. Дзякуй бабулі і дядулю за скарбонку!»

Больш за ўсё Ірына любіць палявыя кветкі, асабліва незабудкі. Дочкі насеялі цэлую клумбу перад хатай. Яны такія далікатныя

з блакітнымі вочкамі, і квітнеюць у маі, на дзень нараджэння. Гэтыя кветчкі мілейшыя Ірыне за любыя ружы. Яна не любіць пампезнасць, усё павінна быць проста, ясна, ад душы. Як незабудкі на яе клумбе, як пятнаццаць дзяцей за святочным сталом... А яшчэ жанчына любіць гаварыць дзецям:

— Незабудкі — гэта вочы нашай Радзімы — Беларусі. Успамінайце, калі паедзеце адсюль.

На юбілей сабралася шмат гасцей, віншавалі, дарылі падарункі.

— Дзякуй вам за усё, мае дарагія! Найвялікшая радасць для мяне, што вы прыехалі, што жывыя-здоровыя. І даруйце мне, дзеці, калі я што-небудзь вам не дадала ў дзяцінстве, — шчыра падзякавала ўсім Ірына.

— Ну што ты, мама? Гэта мы табе не дадаем. Рэдка прыязджаем, — спахапіўся адзін з сыноў.

Вечар быў поўны размоў пра жыццё-быццё ў Ізраілі. Усім хацелася расказаць, як уладкаваліся. Дзеці сталі ўрачамі, інжынерамі, настаўнікамі... І кожны з іх быў шчыра ўдзячны бацькам за шанец на шчаслівае жыццё.

Таксама ў іх была сямейная традыцыя наведваць мемарыяльны комплекс «Яма», каб ушанаваць памяць загінулых крэўных бацькоў і родных. Нясцерпны боль скоўваў сэрцы, калі яны сюды прыязджалі. Чорнаю паласою Халакост прайшоў па жыцці. Дзякуй богу, што маці Ірына і бацька Сяргей перарвалі гэтую жудасную несправядліваць лёсу.

— Вось ваш працяг, — кажа Ірына, стоячы каля помніка. І глядзіць на дзяцей. А потым кладзе маленькі букецік незабудак...

Ганна Зубрыцкая,
10 клас, гімназія № 33 г. Мінска

МОЦ ПЕСНІ

Чаму на сэрцы радасць?
Святла так шмат вакол?
Дык гэта ж песня мамы
Напоўніла прастор!

Чаму зямля чарнее?
Сляза цалуе скронь?
Забраў нябачны злодзей
Святло душы ў палон.

Гады паўзуць, сівеюць,
А песні не чуваць.
І тут у небе сінім
Жаўрук пачаў спяваць.

На свет ярчэй зірнулі
Пралескі ўздоўж раллі,
І рэчкі зазырчэлі,
І кветкі расцвілі.

Сляза расінкай стала
На лузе ля ракі,
А постаць ліхадзея
Схавалася ўначы.

І зноў на сэрцы радасць!
Святла так шмат вакол!
Зноў шчаснай песняй мамы
Напоўніўся прастор!

*Арцём Новікаў,
8 «Б» клас, СШ № 31 г. Магілёва*

КАЛЯ ХАТЫ

Лёгкі ветрык наляцеў,
Прашумеў у голлі дрэў
Нечакана.
І ўкруціўся да зямлі
Жоўты лісцік трапяткі
Каля хаты.

ЛІСТОК-НЕБАРАКА

— Ты адкуль, лісток, так рана
Адарваўся, небарака?
— Вунь з бярозкі над дарогай —
Я і так трымаўся доўга.
Раптам ён расправіў крыльцы
І панёсся па сцяжынцы.

*Герман Трацэўскі,
6 «А» клас, СШ № 105 г. Мінска*

Непаўторнае багацце

Колькі плямачак на карце!
Колькі кропелек святла!
Гэта пацеркі-азёры,
Гэта спадчына мая.

Тысячы бліскучых зорак
Дзе асобна, групай дзе.
Мядзель, Браслаў, слаўны Полацк.
Каля іх сузор'і ўсе.

Нездарма край прыазёрны:
Там жамчужына свая.
Нарачанскую карону
Носіць родная зямля.

Непаўторнае багацце,
Слаўны сын, у дар прымі.
Толькі пацеркі-азёры
У хвалях часу не згубі.

*Елісей Хамянок,
3 клас, Клясціцкі дзіцячы сад-сярэдня школа
імя У. А. Хамчаноўскага Расонскага раёна*

Сімвал роднай зямлі

Абдымаю крыламі белымі

Хаты, дрэвы, палацы, раллю.

У цябе, Беларусь мая, верую,

Пра цябе сваю песню пяю.

Восень — самая рамантычная і запытальная для мяне пара года. Цішыня, заспакоенасць і разнастайнасць фарбаў у прыродзе ўплываюць магічна. Кожную восень мелодыя глыбокага роздуму над сэнсам жыцця гучыць у свядомасці. Гэта ўсё яна, залатая чараўніца, сваёй філасофіяй уплывае на светаўспрыняцце. Гэта яна надзяліла калісьці песняй-талентам Янку Купалу і падаравала свету майго любімага пісьменніка Уладзіміра Караткевіча.

Паглыбляюся ў цікавы свет рамантычнай літаратуры пра мінулае, шукаю адказы на пытанні, якія хвалююць сёння. І не заўважаю, як ногі прыводзяць мяне сюды, дзе расце самае старажытнае дрэва нашай мясцовасці, якое сваёй веліччу нагадвае гісторыю, магутнасцю — асобу аўтара, чья творчасць мяне ўражвае асабліва. Моцныя карані, як трывалы гістарычны падмурак, на якім трымаецца душа народа і шматгранная творчасць пісьменніка, захапляюць сваім размахам. Ад усведамлення гэтай велічы захоплівае дух. Нечаканы прывітальны шчаўбан жолудам ад узвышанага вяртае на зямлю. Зноў пазнаю свайго блізкага жартаўніка-сябра.

Старажытны дуб шчодры і гасцінны ў любую пару. А восенню любімы гадаванец прыроды ў свае сталыя гады спалучае ў сабе чалавечую мудрасць і дзіцячую непасрэднасць. Спяшаюся дакрануцца да маршчыністага ліку і адчуць яго цеплыню. Не хапае рук для прывітальных абдымкаў. Раблю чатыры падыходы, прыціскаюся да шурпатай кары і, здаецца, чую, як б'ецца яго сэрца, і радкі самі зрываюцца з вуснаў:

Ён быў царом дубоў. Над пушчай дзікай
Ён узвышаўся, як над морам траў.

І кожны жолуд, як радок вялікі,
Для сонца новы парастак раджаў.

Аранжавы, як сонечны промень,
лісток поўны паэтычнай узнёсласці
і мудрых высноў жыцця ў апошнім раз-
вітальным палёце ля маіх ног ставіць
шматкроп'е. «Быў. Ёсць. Буду», — чую
вечныя словы ў плаўных рухах.

Таму, што заўжды, як пракляты,
Жыву бяздоннай трывогай,
Таму, што сэрца маё распята
За ўсе мільярды двухногіх.

Мой цікавы суразмоўца, мой най-лепшы дарадца, мой настаўнік. Ён давярае мне самыя патаемныя думкі, вучыць пазнаваць свет, адкрывае гісторыю нашай зямлі. Прысаджваюся ля камля і нібы ў машыне часу адпраўляюся са сваім сябрам у яго гісторыю.

— У каранях мая сіла, мая моц. Без іх мне не ўгадаваць магутны камель, не вырасціць багатую крону. Без матчынай душы і бацькавага сэрца мне б не нарадзіцца, таму пашану да іх вялікую маю. Каб мацнелі карані, паіла мяне маці-прырода мовай крынічнай. З мовай пацякла па жылах абуджаная памяць пра маіх продкаў, якія стваралі гісторыю і былі рамантыкамі.

Мой бацька-дуб, Дрэва Вечнасці, з якім я ўпершыню падарожнічаў у стагоддзі, угадаваў мае моцныя галіны, «кожная галіна пад ветрам — неўміручы радок». У далёкім дзяцінстве ў мяне былі мядзведзі. Я з цікаўнасцю пазнаваў прыроду роднай зямлі, адкрываў для сябе побыт сваіх продкаў, звычаі, традыцыі, легенды, песні, будні, святы і гадаваў свае галіны.

За свой век убачыў я шмат. Маё мінулае гаротнае, трагічнае, але і гераічнае, вартае гонару і захаплення. Лісце каштанаў суцяшала мой боль, водар спелых каласоў надаваў мне жыццёвую сілу. Я рос, мацнеў — і з'явілася ў маім лёсе чазенія. Задумаўся пра будучыню — і каляднай рапсодыяй рассыпалася яшчэ адна бухматая галінка. Толькі закучаравілася пышная прычоска, і прыходзіць час, калі памірае каханне. А далей... Я з бацькам, Дрэвам Вечнасці, падарожнічаў удалёкае мінулае. Яно было і рамантычнае, а нярэдка прыгодніцка-фантастычнае і нават дэтэктыўнае. Не раз сустракаўся з Кастусём Каліноўскім, захапляўся мелодыяй званоў Віцебска...

Нечакана аповед спыняе памяркоўны жолуд, які падае на старонку раскрытай кнігі: «Увечары вы кажце: будзе пагода, бо неба чырвана. А ўранні: сёння непагадзь, бо неба пахмурнае. Крывадушнікі! Аблічча неба распазнаць умеецца, а знаменій часу не можаце?»

Вось і адказ на мае пытанні, якія турбуюць мяне на парозе дарослага жыцця. Належыць удумліва асэнсаваць Евангелле ад Мацея, XVI «Знаменіе часу» ў кантэксце Евангелля — прышэсце Збавіцеля, які «стаіць пры дзвярох і стукае», а ўжо адчыніць яму дзверы сваёй душы ці не — выбар кожнага і залежыць толькі ад нас.

А я свой выбар зрабіла тады, калі ўпершыню праклала сцяжынку да вечнага дрэва, да дрэва-сімвала маёй роднай зямлі. Без мелодыі яго сэрца, без велічы і магутнасці яго душы, без яго жыццёвай мудрасці, без падказак празорлівых жалудоў не ўяўляю сваёй будучыні.

«Будзь вечнай дзеля нас, зямля мая! ..., калі мне бывае цяжка, я раптам, без усякага, здаецца, поваду, успамінаю, што недзе стаіць, недзе шуміць або маўчыць спакоем самой гісторыі заліты веснім святлом, дажджом або засыпаны начным снегам, стаіць і чакае другога свайго тысячагоддзя сведка ўсёй нашай пісанай гісторыі, усіх учынкаў нашых і ўсіх беларускіх жыццяў, што прайшлі за нашу гісторыю па твары зямным. Стаіць і расце вялікі Бацька-Дуб».

Яна Палянская,
11 клас, Клясціцкі дзіцячы
сад-сярэдня школа
імя У. А. Хамчаноўскага

Ласункі з мядзведжай акадэміі

Кулінарная школа кухарчыкаў

Алена Масла

Ларыса Мятлеўская

Працяг. Пачатак — у № 10, 11 (2020), № 7 (2021).

Вярнуліся з купляў па абедзе. Трэба было крутаць, каб паспець прыгатаваць пачастунак гасцям.

— Перакусім на хаду, няма калі расіджвацца, — пачала завіхацца на кухні пані Лора. Яна адкроіла па лусце хлеба, намазала маслам, накрыла лусцік скрылёчкам сыру — перакус гатовы! Пасля проста на вачах у Кунюсі з Янюсяй адчыніла шафачку і пачала даставаць чысцюткі, бліскучы і яшчэ цёплы посуд. Дзяўчаткі моцна ўразіліся, бо раніцай на свае вочы бачылі, як гаспадыня састаўляла ў шафачку брудныя талеркі і кубкі. Тады яны яшчэ падумалі, што яна лянуецца прыбірацца і хавае посуд з вачэй — от бы ім ад пана Кухара за такое перапапа! Але пані Лора патлумачыла, што гэта шафачка — пасудамыйка. Адна з чароўных машын, якіх тут безліч. Складаеш туды посуд, націскаеш на кнопачку — пагудзела, пабоўталася — і посуд зіхаціць як на сонцы. Вось яны і ўпэўніліся, што гэта праўда.

— Каб жа нам так на кухні! — правовілі Кухарчыкі. — А то ў нас скура з рук лупіцца ад бясконцага кулогання ў вадзе! Ледзь упраўляемся за панам Кухарам...

— Араскажыце правашыя парадкі, — папрасіла пані Лора.

— Як сабе хочаце, а на кухні належаць захоўваць узорную чысціню і ахайнасць, тамусталы і кухонныя дошкі мы не адзін раз за дзень шкрабем і мыем да бляску. Рондалі і медны посуд шаруем саломай з пяском або дробна расцёртымі вуглямі, попелам, патоўчанай цэглай, палашчам у сыроватцы, вадзе і выціраем. Ён тады блішчыць бы залаты! Калі запусціць посуд, ён закарэе і давядзецца шараваць моцна — папсуеш. Вось пан Кухар і патрабуе адразу за ім усё мыць і выціраць насуха чыстым кухонным ручніком — так посуд даўжэй служыць і важдатца з ім менш! — прадэкламавалі дзяўчаткі ледзь не ў адзін голас.

— Вы расказваеце як па пісаным! — уразілася пані Лора. — Ледзь не слова ў слова, як вучыць Ганна Цюндзявіцкая. Я хаця і карыстаюся выгодамі, якія даюць сучасныя машыны, але яе кніга ў мяне настольная. Столькі карысных парад там пазнаходзіла!

— Анягож! Пан Кухар з «Літоўскай гаспадыняй» таксама пад дысцыплінай усю кухню трымае. Можа, хто і хацеў бы з ім паспрачацца, а з кніж-

нымі ведамі ніхто не наважыцца!

За размовамі час ляцеў незаўважна, а тым часам на патэльні спякліся мніхі. На маленькіх абараначках утварылася румяная хрусткая скарыначка, і пані Лора заўважыла дзяўчынкам, што мніхі самы час здымаць з патэльні. Яна ўзяла вялікую прыгожую талерку і пачала акуратна выкладаць абараначкі на яе.

— Кунюся, Янюся, дапамагайце! Спачатку мніхі пасыплем зверху цынамонам, а пасля прыпудрым цукровым парашком. Ну вось, страва гатова і выглядае вельмі апетытна.

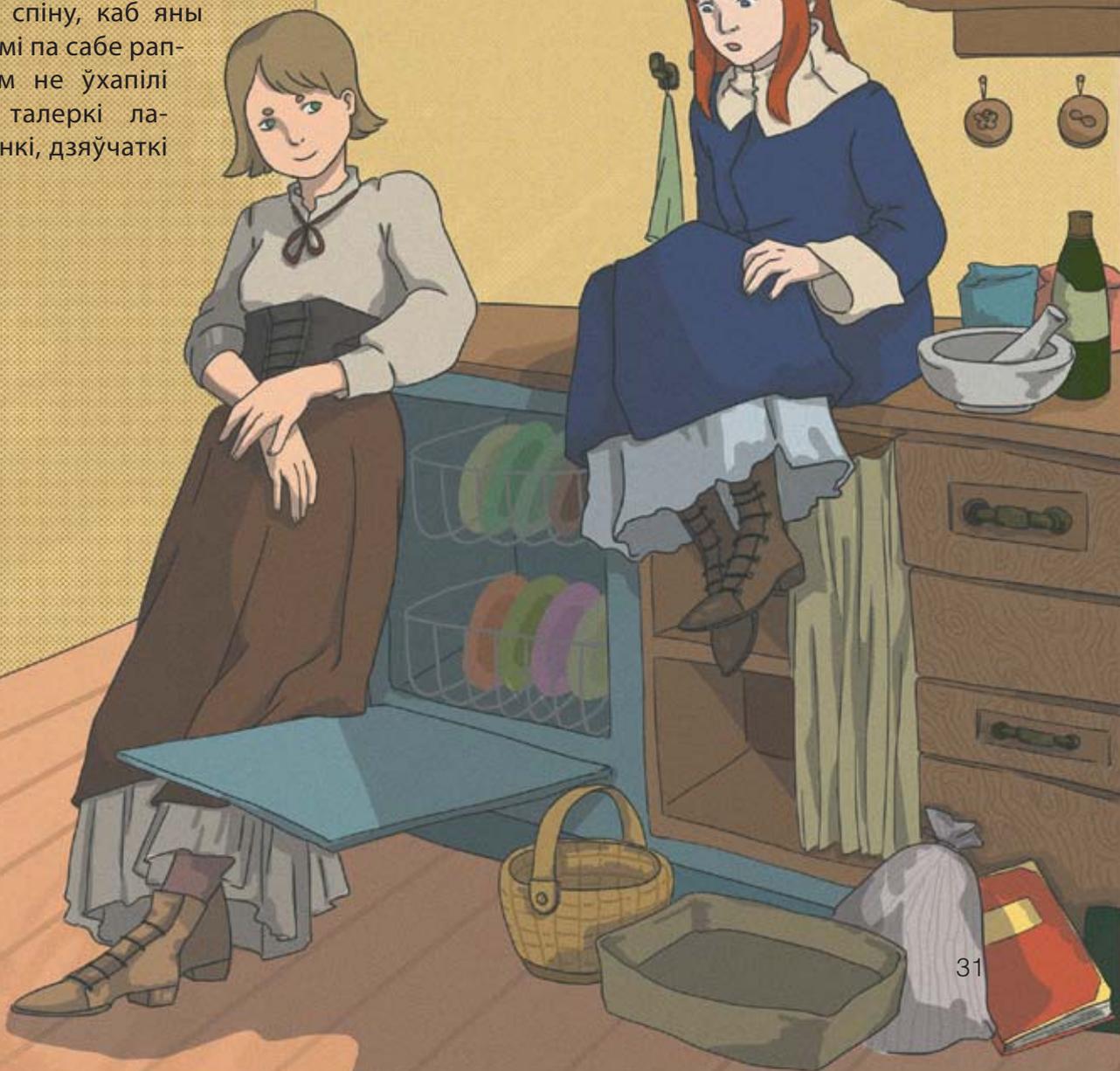
У кухарчыкаў загарэліся вочы ў прадчуванні прыемнай чайнай цырымоніі. Схаваўшы рукі за спіну, каб яны самі па сабе раптам не ўхапілі з талеркі ласункі, дзяўчаткі

шчабяталі: «Ах, які водар ад цынамену! Так і хочацца пакаштаваць ну хоць адзін мніх, ну калі ласачка!»

— Патрывайце крыху, мы ж чакаем гасцей. А пакуль нам яшчэ трэба запарыць гарбату і сервіраваць стол. Дзяўчаткі, дастаньце з шафы сурвэткі і абрус, а я дастану чайны сервіз.

Неўзабаве кухарчыкі ўжо неслі накрухмаленыя, упрыгожаныя вышыўкай сурвэткі і абрус, а пані Лора расстаўляла кубачкі, упрыгожаныя сінімі кветкамі валошак.

Калі прыехаў прафесар Мьяльдзіс, накрыты стол ужо чакаў і

выглядаў казачна.

Сурвэткі ўлягліся каля парцяляваных кубачкаў, пасярэдзіне ўзвышаўся імбрык з гарбатай, а каля яго прымасцілася тая самая вялікая талерка з горкай белых ад цукровай пудры мніхаў.

Прафесар Мяльдзіс ахвотна храбусцеў мніхамі і нахвальваў кухарскае майстэрства гаспадыні і яе юных памочніц.

— А ці ведаеце вы, што абваранкі вынайшлі ў Смаргонскай мядзведжай акадэміі? — спытаў прафесар.

— Ой, мы пра акадэмію ведаем! — адгукнуліся дзяўчаткі. — Там мішак

на артыстаў вучаць! Яны і танцаваць умеюць, і розныя сцэнкі паказваць — мы на кірмашы аднойчы бачылі, а тады неяк і павадыр медзвядзя ў замак прыводзіў! Мы іх абодвух на кухні кармілі!

— Ну вось, тое, пра што я толькі чытаў, вы на свае вочы бачылі. Шчасліўчыкі, — адзначыў прафесар. — Смаргонская мядзведжая акадэмія была славутай на ўсю Еўропу, найлепшая! Абваранкі ж, якія вынайшлі ў нашай Смаргоні і вазілі вазамі на кірмашы даўнейшай Літвы, Польшчы і нават расійскай Сібіры, былі «сухім кормам» для медзвядзяў-артыстаў!

Ды і не кругляшы гэта спачатку былі, а палоскі, абвараныя і высушаныя, іх яшчэ падсольвалі: «акадэмікам» вельмі падабалася.

Пасля мядзведжы ласунак перанялі людзі! Спачатку ўдасканалі рэцэптуру — пачалі пасыпаць абваранкі цукрам, дадаваць у цеста мёд, віно, мак...

Але раптам прафесар перарваў свой аповед. Ён расказваў такія цікавосткі, а пані Лора і дзяўчаткі слухалі яго няўважліва, круціліся, паглядалі ў вокны — і наогул выглядалі ўстрывожанымі.

— Ды што з вамі сёння такое? — адсунуўшы ад сябе мніхі і чай, абурана ўскрыкнуў ён.

— Ох, пан Мяльдзіс! А вы ніякіх навін не чулі? — асцярожна спытала пані Лора, а за ёй наперабой загаварылі і Кунюся з Янюсяй.

— Мы ў горадзе пана Яраша сустрэлі...

— Ён да Змеевай гары бег...

— Скажаў, нібыта Цмок абудзіўся і дае пра сябе знаць!

— Пан Яраш паабяцаў да нас увечары завітаць...

— Вось мы і чакаем, хвалюемся...

Прафесар спахмурнеў. З панам Ярашам ён быў добра знаёмы і шанаваў як калегу. Ведаў: без дай прычыны той трывогі не ўзніме.

— А вясёлку ўдзень над горадам бачылі? — спытала пані Лора. — Ды проста над Змеевай гарой!

Так, вясёлку прафесар бачыў, але паставіўся да яе выключна як да прыроднай анамаліі. Зараз жа і ў яго сэрца зашчымела: у адно сышліся і паўсталі ў новым святле і ўчарашня наведанне музея, дзе чулі пошчак капытоў і іржанне коней, і вясёлка над Змеевай гарой, і трывожныя чуткі...

— Выходзіць, легенда праўдзіць, — разгублена замырмытаў прафесар, але працягнуць думку не паспеў: у дзверы пастукалі. Усе разам — і гаспадыня,

і госці — кінуліся адчыняць.

На парозе стаяў той, каго яны з нецярпеннем чакалі: абзадачаны і ўзрушаны адначасова пан Яраш...

Працяг — у наступным нумары.

Сушкі «Панскія»

Каб весялей было чакаць працягу нашай кулінарна-казачнай гісторыі, паспрабуем самі прыгатаваць сушкі — яны ж, як мы памятаем, родная радня смаргонскім абваранкам! Рэцэпт не старадаўні, але смакоцце атрымліваецца сапраўднае: склад прадуктаў у рэцэпце проста панскі!

Для цеста ўзяць адну банку згушчонага малака, два яйкі, пачак ванільнага цукру, шчапоць солі, 50 г сметанковага масла або маргарыну, палову чайнай лыжкі соды, каля 600 г мукі. Яшчэ адзін жаўток, крыху малака і мак (па жаданні). З такой колькасці цеста атрымаецца недзе 60 сушак.

Разбіваем у місу яйкі, дадаем згушчонку, ванілін, соль і масла, перамешваем. Муку змешваем з содай і замешваем цеста — яно не павінна быць тугім, але і занадта мяккім таксама, павінна крыху ліпнуць да рук. Ад гатовага цеста адрываем кавалачкі велічынёй з грэцкі арэх і раскатваем у жгуцікі таўшчынёй не больш за сантыметр. Чым таней раскатаем, тым больш хрумсткія атрымаюцца сушкі. Жаўток перамяшаем з малаком і, абмакнуўшы ў яго абараначкі верхняй часткай, раскладзем на бляху, укрытую паперай для выпечкі. Зверху пасыплем абараначкі макама або цукрам і паставім на 12–15 хвілін у загадзя прагрэтую да 200 градусаў духоўку. Час выпякання залежыць ад таўшчыні абараначкаў. Пільнайце сушкі і не дайце ім згарэць.

бярэзка

Штомесячны грамадска-палітычны і літаратурна-мастацкі часопіс (для дзяцей сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту)
Выдаецца са снежня 1924 года
Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны»

Заснавальнік
Вытворча-выдавецкае рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Дом прэсы»

Выконваючы абавязкі галоўнага рэдактара:
Валянціна Андрэеўна Красоўская

Рэдакцыйная калегія:
Алесь Бадак, Алесь Дуброўскі, Алесь Карлюкевіч, Уладзімір Ліпскі, Алена Масла, Людміла Рублеўская, Аляксей Чарота, Таццяна Швед

Адрас рэдакцыі

Юрыдычны і паштовы адрасы:
Рэспубліка Беларусь, 220013, г. Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.
chas.bjarozka@gmail.com
Тэл.: 8 (017) 311-16-07, 8 (017) 311-16-98.

Падпісныя індэксы:
74822 — індывідуальны
74888 — індывідуальны льготны для членаў БРПА
748222 — ведамасны
74879 — ведамасны льготны для ўстаноў адукацыі і культуры

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі № 210 ад 25.07.2019, выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Выдавец:
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Дом прэсы»
Дырэктар:
Фёдар Пятровіч Караленя

Спецыяльны карэспандэнт:
В. А. Красоўская
Мастацкі рэдактар, камп'ютарная вёрстка:
П. В. Каралева
Стыль-рэдактар:
П. У. Забела
Рэдактар аддзела:
К. А. Сітнік

Падпісана да друку 20.09.2021 г.
Фармат 60×84 1/8. Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 3,72. Ул.-выд. арк. 3,42.
Тыраж 515 экз. Заказ ??.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства
«БудМедыяПраект»
ЛП № 02330/71 ад 23.01.2014,
вул. В. Харужай, 13/61, 220123, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь
© РУП «Дом прэсы», 2021

- 01 Дайджэст. Як бы пачаць?
- 04 Незапыленае. У доме пад падгоркам жыў-быў хобіт
- 07 Level 80. Галоўны ваш інструмент — гэта ўяўленне
- 11 Практыкум. Як эфектыўна вучыць замежныя мовы
- 18 Дайджэст. Восень між старонак
- 21 Заяўка на Парнас. Там, дзе квітнеюць незабудкі
- 24 Заяўка на Парнас. Вершы
- 26 Заяўка на Парнас. Сімвал роднай зямлі
- 28 Літаратурныя старонкі. Ласункі з мядзведжай акадэміі. Кулінарная школа кухарчыкаў. Працяг

Аўтар вокладкі і разварота: Аліна Лабус
byami (byami_art).

Аўтар фотаздымка: Кацярына Ярашэвіч
(e_r_o_s_h_k_a .

Цяпер «Бярэзка» можна набыць анлайн!
Заходзь на **belkiosk.by** — і любімы часопіс будзе ў тваім гаджэце!
А для амататараў шоргату паперы пад пальцамі — ільготная падпіска па індэксе 74888 (індывідуальная) і 74879 (ведамасная).

«Бярэзка» ў сацсетках:

 @bjarozka

 @bjarozka.mag

ЧЫКІН,
ПІКІН,
ПАЛЬЧЫК
ВЫКІНЬ

Аўтар: ВОЛЬГА БАБУРЫНА (РАІУНІЗ)

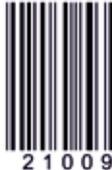

ISSN 0320-7579

9 770320 757007

EAC

2 1009